

KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Vytauto Didžiojo g. 23, LT 86132 Kelmė

Tel./faks. (8 427) 52 239

El. paštas kelmesbiuras@zebra.lt

<http://vsb.kelme.lt/>

KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURO STEBĖSENOS 2012 METŲ ATASKAITA

Parengė:

Kelmės rajono savivaldybės

visuomenės sveikatos biuro

visuomenės sveikatos stebėsenos specialistas

Laimis Jonutis

2013 m.

Kelmė

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJI DALIS.....	4
1.1. Demografinė situacija.....	4
1.2. Mirtingumas	6
1.3. Sergamumas	7
1.4. Sveikatos priežiūra	8
2. KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBEI BŪDINGA DALIS	9
2.1. Kelmės rajono mokinių sveikatos patikrinimų rezultatai.....	9
2.2. Fizinės aplinkos veiksniai.....	10
2.2.1. Maudyklų vandens kokybė.....	11
2.2.2. Aplinkos triukšmas.....	11
2.3. Valstybinių prevencinių programų vykdymas.....	12
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	15
PRIEDAI.....	17

IVADAS

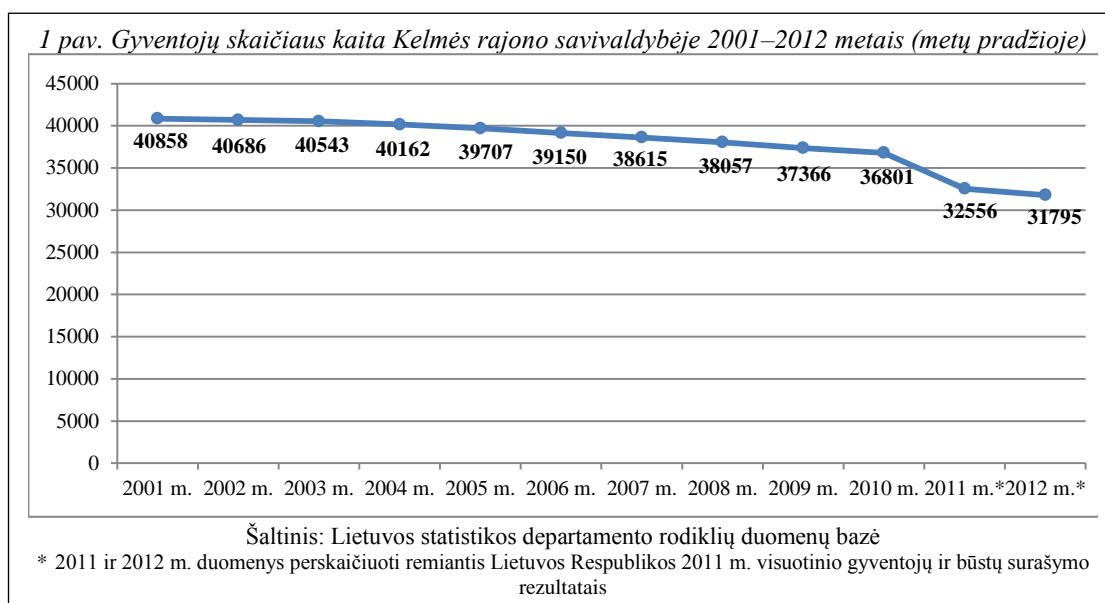
Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėseną Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau ataskaitoje – Visuomenės sveikatos biuras) vykdo pagal Kelmės rajono savivaldybės tarybos 2012 m. kovo 22 d. sprendimu Nr. T-78 patvirtintą Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2012–2014 m. programą (toliau – programa). Vadovaujantis šia programa ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. vasario 6 d. įsakymo Nr. V-62 „Dėl savivaldybėms skirtų visuomenės sveikatos stebėsenos atlikimo rekomendacijų patvirtinimo“ (Žin., 2009, Nr. 18-715; 2010, Nr. 9-460; 2011, Nr. 67-3190) nuostatomis bei Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų rengimo rekomendacijomis, 2012 metų Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitą (ne didesnė nei 15 psl.) sudaro 3 pagrindinės dalys: bendroji dalis (demografinė situacija, mirtingumas, sergamumas ir sveikatos priežiūra); savivaldybei būdinga dalis (aprašomos savivaldybės vykdytos visuomeninės sveikatos programos, nagrinėjami fizinės aplinkos veiksniai); išvados ir rekomendacijos.

Pagrindiniai ataskaitos rodikliai ir duomenys surinkti iš Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Higienos instituto Sveikatos informacijos centro ir kitų institucijų periodinių statistinių, mokslinių leidinių, duomenų bazių bei ataskaitų. Duomenys pagal galimybes buvo renkami ir lyginami su Lietuvos rodikliais, siekiant gauti išsamią informaciją apie visuomenės sveikatos būklę savivaldybės teritorijoje bei planuoti ir įgyvendinti vietinės visuomenės sveikatos prevencijos priemones, sveikatos politiką, parodyti įgyvendinamų programų rezultatus.

1. KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJI DALIS

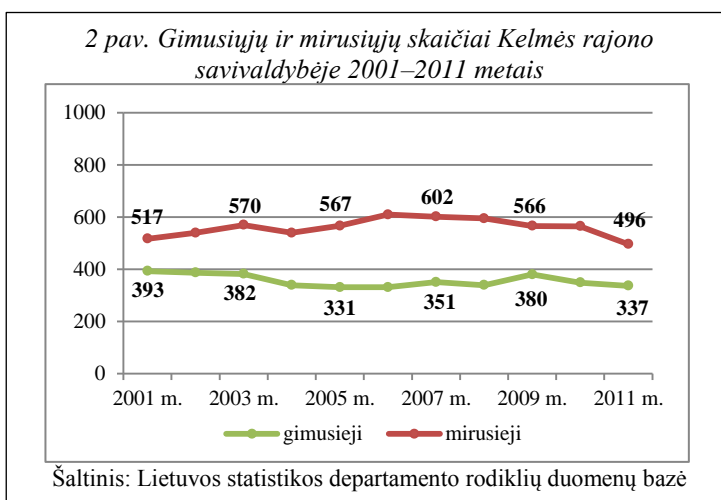
1.1. Demografinė situacija

Vienas pagrindinių rodiklių, atspindinčių Kelmės rajono savivaldybės demografinę situaciją, yra gyventojų skaičius, kuris per 12 metų mažėja. Jeigu dar 2001 m. Kelmės rajone gyveno daugiau nei 40 tūkstančių gyventojų, tai 2012 m., Lietuvos statistikos departamento duomenimis, gyventojų buvo mažiau nei 32 tūkstančiai (žr. 1 pav.). Per 12 metų Kelmės rajone sumažėjo 9063 gyventojais, tai po 750 kasmet, o lyginant su 2001 m. – 22 proc. mažiau. Pagrindinės Kelmės rajono savivaldybės

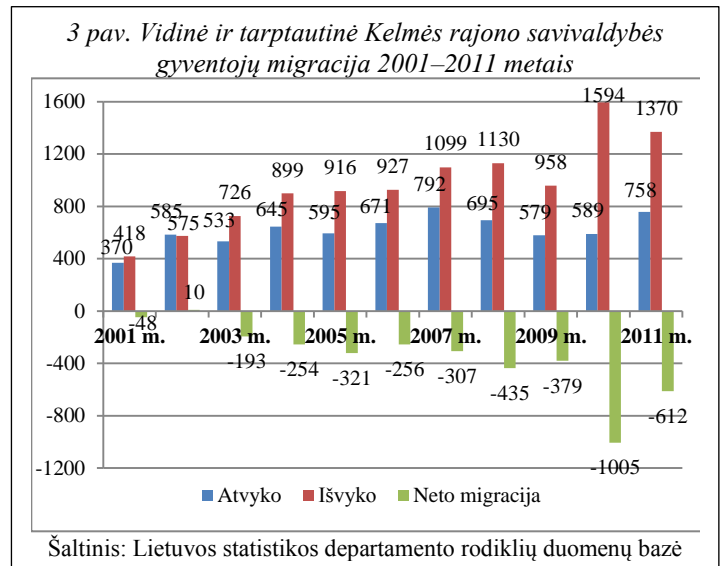
gyventojų mažėjimo priežastys išliko nepakitusios – neigiama natūrali gyventojų kaita ir dideli migracijos mastai. 2012 m. pradžioje Kelmės rajone gyveno 31795 gyventojai, tai yra 761 gyventojų mažiau nei 2011 m. pradžioje. Gyventojų sumažėjimą 79 procentus lėmė migracija, kurios du trečdalius (66 proc.) sudarė tarptautinė migracija.

2011 m. Kelmės rajono savivaldybėje gimė 337 kūdikiai (žr. 2 pav.) arba 12 kūdikių mažiau negu 2010 metais. 2011 m. gimstamumo rodiklis buvo 10,5 1000 gyventojų, tačiau gimstamumas išlieka daug mažesnis nei mirusiųjų skaičius. 2011 m. mirė 496 žmonės, t.y. 69 mažiau negu 2010 m. 2011 m. mirtingumo rodiklis sudarė 15,4

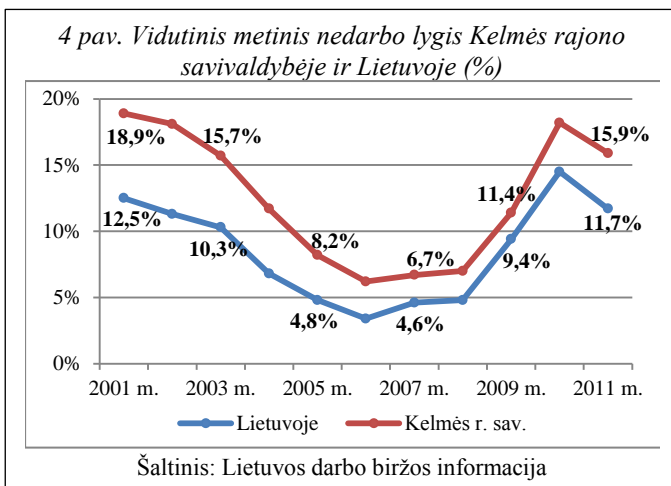

1000 gyventojų (žr. priedą Nr. 1). Ne išimtis ir bendra situacija Lietuvoje, kur taip pat vyrauja neigiamas mirusiųjų ir gimusiųjų santykis. 2011 m. Lietuvoje 1000 gyventojų teko -2 natūralios kaitos, o Kelmės rajono savivaldybei šis santykis buvo dar blogesnis ir sudarė -4,9.

Dar vienas rodiklis, kuris blogina demografinę padėtį rajone, yra neigiamas gyventojų migracijos neto. Per 2001–2011 m. laikotarpį tik 2002 m. migracija buvo nežymiai teigiama, o visais kitais metais migracija buvo neigiama (žr. 3 pav.). Ypač dideli neigiami migracijos mastai pastebimi 2010 ir 2011 m., kai neto migracija sudarė atitinkamai minus 1005 ir 612 asmenų. 2011 metais iš 1370

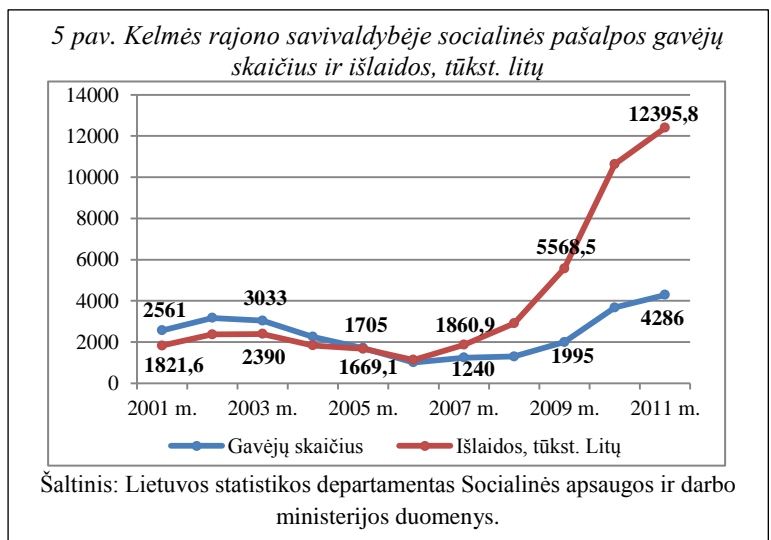

išvykusių gyventojų 557 emigravo į kitas užsienio šalis, tai sudarė 40 proc.

Didelę migraciją daugiausia lėmė ekonominės priežastys, nes nedarbo lygis Kelmės rajono savivaldybėje išlieka daug aukštesnis nei vidutinis metinis nedarbo lygis Lietuvoje (žr. 4 pav.). Nors nedarbo lygis Kelmės rajono savivaldybėje 2011 m. ir sumažėjo iki 15,9%, tačiau vis tiek išlieka vienas aukščiausių Lietuvoje ir pats aukščiausias Šiaulių regione.

Dar vienas rodiklis, labai skaudžiai liečiantis Kelmės rajono savivaldybę, yra socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išlaidos. Žinoma, šis rodiklis yra susijęs su nedarbo lygio kitimu, tačiau matomos tendencijos, jog socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išmokos didėja. Ypač didelis gavėjų skaičius ir išlaidos fiksuojamos 2010 ir 2011 metais. Lyginant su 2002–2003 m., kai nedarbo lygis buvo gana panašus į 2010–2011 m. lygį, matyti, kad išlaidos socialinėms pašalpoms padidėjo daugiau nei 5 kartus (žr. 5 pav.). Net už Kelmės rajoną didesni gyventojų skaičiumi Raseinių ir Radviliškio rajonai (nekalbant jau apie mažesnius Šiaulių

regiono rajonus) pasižymi mažesniu pašalpų gavėjų skaičiumi ir svarbiausia jų išmokomis. Pavyzdžiui, Raseinių rajonas socialinėms pašalpoms 2011 metais išleido 9 225,1 tūkst. litų, Radviliškio – 11 593,8 tūkst. litų, o Kelmės rajonas – net 12 395,8 tūkst. litų.

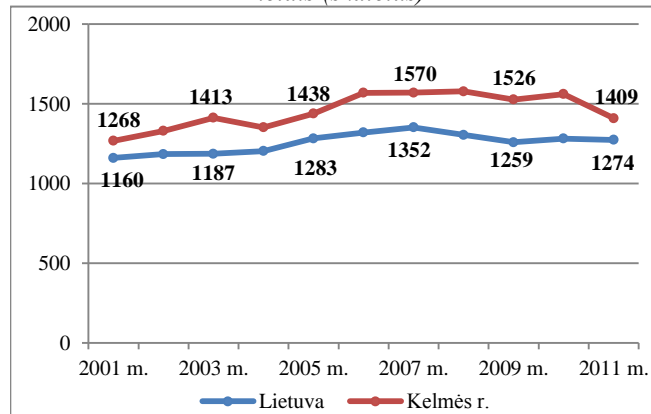
Taigi, apibendrinus demografinius bei ekonominius rodiklius galima daryti išvadą, kad Kelmės rajono savivaldybės gyventojų skaičius pastaruosius metus mažėjo dėl daugumai šalies periferinių vietovių būdingų priežasčių: neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir padidėjusios gyventojų tarptautinės migracijos į užsienio valstybes (daugiausia darbingo amžiaus žmonių) ir vidinės migracijos į didžiuosius šalies miestus. Demografiniai pokyčiai lemia naujas sudėtingas socialines, ekonomines problemas. Jas pagilina pagrindinė rajono problema – nedarbas, kurį lydi lengviausias kelias – pašalpos gavimas (pašalpoms išleista daugiau nei 12 mln. litų).

1.2. Mirtingumas

Mirtingumas Kelmės rajono savivaldybėje yra didesnis, nei bendrai registruojamas Lietuvoje, nors 2011 m. pastebimas didesnis mirtingumo mažėjimas, kai nuo 2010 m. užregistruoto 1561 atvejo sumažėjo iki 1409 atvejų 100000 gyventojų, o Lietuvoje registruojamas vidurkis 2011 m. siekė 1274 atvejus (žr. 6 pav.). Aukštesnį mirtingumą sąlygoja ir blogėjanti demografinė rajono situacija, nes aukštą mirtingumą lemia visuomenės senėjimas.

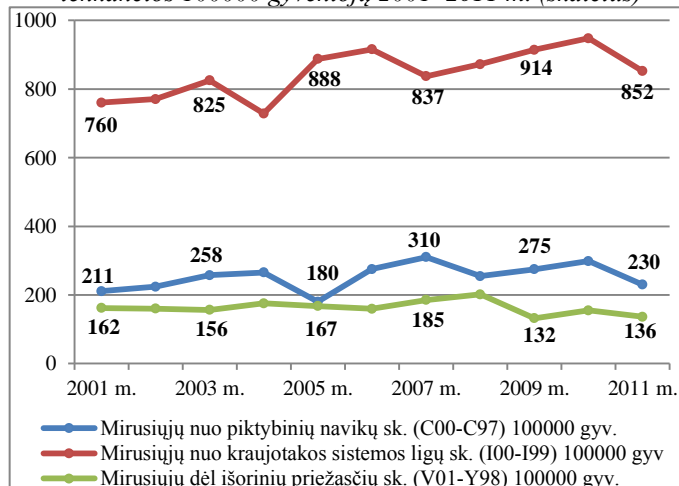
Kaip ir visoje Lietuvoje, svarbiausios ir pagrindinės Kelmės rajono savivaldybės gyventojų mirties priežastys jau daug metų išlieka nepakitusios (žr. 7 pav.): kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys 2011 m. sudarė 86,5 proc. visų mirties priežasčių. Pavyzdžiui, Kelmės rajono savivaldybėje iš 496 asmenų, mirusių 2011 m., 300 mirė dėl kraujotakos sistemos ligų, t.y. 60 proc., dar 81 žmogus arba 16 proc. mirė nuo piktybinių navikų, o dešimtadalis (10 proc.) arba lygiai 48 gyventojai mirė dėl išorinių priežasčių sąlygotų mirčių (žr. priedą Nr. 2).

6 pav. Mirtingumas, tenkantis 100000 gyventojų, 2001–2011 metais (skaičius)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centro Valstybinis Mirties atvejų ir priežasčių registro duomenys

7 pav. Pagr. mirties priežastys Kelmės rajono savivaldybėje tenkančios 100000 gyventojų 2001–2011 m. (skaičius)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

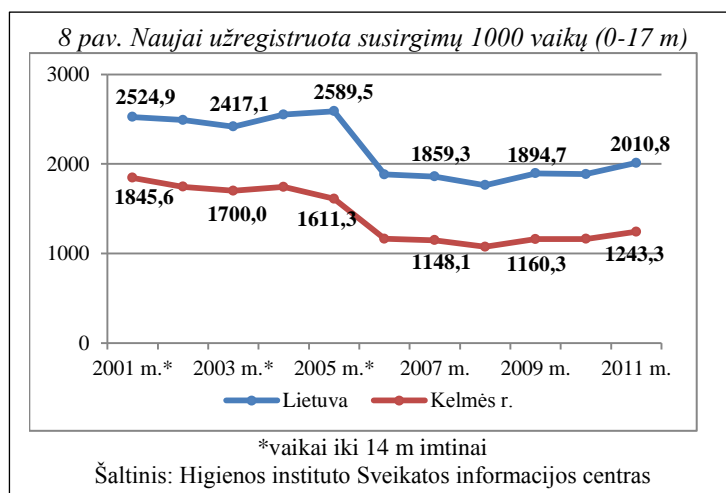
Apie du trečdalius kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) mirčių sąlygoja išeminės širdies (I20-I25) ligos, o dar apie ketvirtadalis mirčių siejamos su cerebrovaskulinėmis ligomis (I60-I69). Apie ketvirtadalis mirčių nuo piktybinių navikų būna sąlygotos gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių (C32-C34) piktybinių navikų, o daugumą mirčių dėl išorinių priežasčių sudaro savižudybės. Kelmės rajono savivaldybėje 2008-2011 m. nusižudė vidutiniškai po 22 žmones. 2010 m. nusižudė 20 vyrų ir 2 moterys, 2011 m. – 18 vyrų ir 4 moterys. 2011 metais iš visų 48 mirčių, susijusių su išorinėmis priežastimis, savižudybių buvo 22, tai sudarė beveik pusę atvejų (46 proc.). 2011 m. Lietuvoje vidutiniškai 100000 gyventojų teko 31,6 savižudybės, o Kelmės rajono savivaldybei – 62,5 atvejo.

1.3. Sergamumas

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro, Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos SVEIDRA duomenimis, 2011 m. dažniausiai (arba daugiausia) užregistruota Kelmės rajono savivaldybės gyventojų, sergančių kvėpavimo sistemos (178,3 atv. 1000 gyv.), kraujotakos sistemos (154,1 atv. 1000 gyv.) ir jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų sistemos (89,2 atv. 1000 gyv.) ligomis (žr. priedą Nr. 3).

Vaikams (0-17 m.) dažniausiai registruojamos kvėpavimo sistemos ligos (447,7 sirgusiųjų 1000 vaikų 2011 m.). Kitomis ligomis vaikai sirgo gerokai mažiau: virškinimo sistemos ligomis (be dantų ligų) – 106,7, akių ligomis – 105,1 atv. 1000 vaikų, Traumos ir kiti išorinių priežasčių padariniai – 79,6.

Analizuojant vaikams tenkanti sergamumą, užregistruotą ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose, galima teigti, kad 2011 m. vaikai serga du kartus dažniau nei suaugusieji. Ši tendencija pastebima jau keletą metų tiek Lietuvoje, tiek Kelmės rajone. Visais 2001–2005 metų (kada vaikai buvo registruojami iki 14 metų imtinai) ir 2006–2011 m. laikotarpiais (kada vaikai

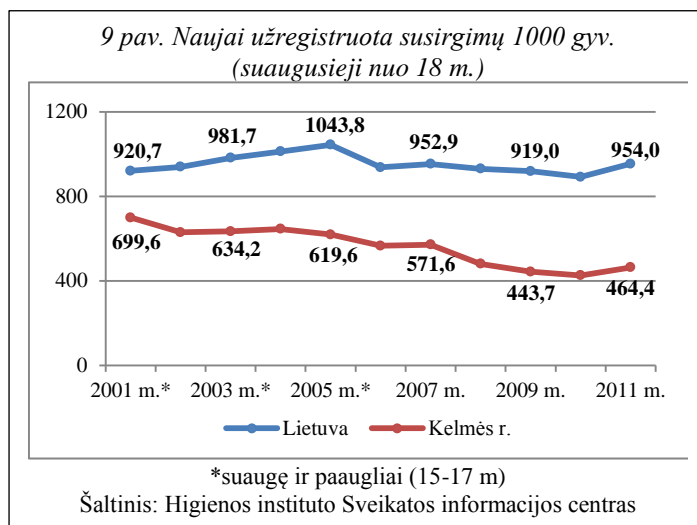

buvo registruojami 0–17 metų amžiaus) Kelmės rajone vaikų sergamumas buvo mažesnis nei bendras Lietuvoje. Tačiau nuo 2008 metų matyti, kad jis auga. Jei 2008 m. vaikų iki 18 metų sergamumas buvo 1074,2 atvejo 1000 vaikų, tai 2011 m. išaugo iki 1243,3 atvejo. Panaši situacija susidariusi ir bendrai Lietuvoje (žr. 8 pav.).

18–64 m. amžiaus asmenys serga rečiausiai. Daugiausia jų sirgo kvėpavimo sistemos (116,4 atv. 1000 gyventojų), kraujotakos sistemos (103,9) bei jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų sistemos (87,6) ligomis.

Vyresniame amžiuje (daugiau kaip 65 metų) dominavo kraujotakos sistemos (449,7 atv. 1000 gyv.), jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų sistemos (130,2) ligos, taip pat kvėpavimo sistemos ligos (105,9), psichikos ir elgesio sutrikimai (103,9), akių ligos (98,7), nervų sistemos ligos (95,5) ir urogenitalinės sistemos ligos (94,8).

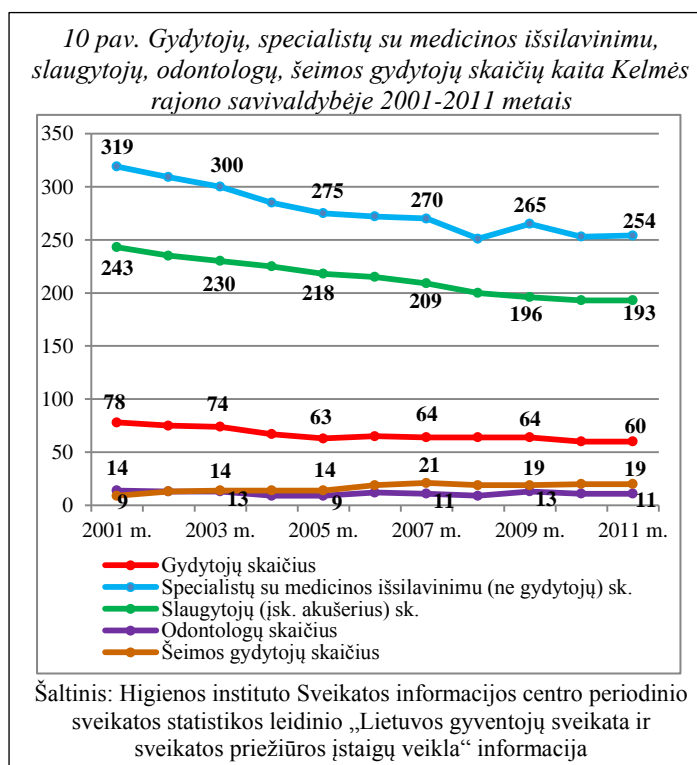
Palyginus gyventojų naujai užregistruotų susirgimų skaičius, tenkančius 1000 suaugusių (nuo 18 metų) asmenų (2001–2005 m. laikotarpiu prie suaugusiųjų buvo priskirti ir 15–17 metų paaugliai, o 2006–2011 m. – vien tik suaugę asmenys nuo 18 metų amžiaus), matyti, kad tarp Kelmės rajono savivaldybės ir bendrai Lietuvos yra akivaizdus skirtumas, nes Kelmės rajono 1000 suaugusių gyventojų užregistruotų susirgimų tenka dvigubai mažiau

(2011 m. užregistruota 464,4 susirgimo atvejo, tenkančio 1000 gyv.) nei bendrai Lietuvoje, tačiau 2011 m. vaikai (iki 18 metų) sirgo du kartus dažniau nei suaugusieji ir jų sergamumas iki šiol auga. Kelmės rajone vaikų sergamumas 2011 m. buvo mažesnis nei bendras Lietuvoje (1243,3 atv. 1000 vaikų).

1.4. Sveikatos priežiūra

Kelmės rajono savivaldybėje per 2001–2011 m. laikotarpį sumažėjo visų sričių specialistų, išskyrus šeimos gydytojų. Specialistų, turinčių medicinos išsilavinimą (ne gydytojų) ir slaugytojų (įskaitant akušerius), skaičius per 2001-2011 m. laikotarpį sumažėjo penktadaliu, gydytojų – dar daugiau (beveik ketvirtadaliu), t. y. nuo 78 gydytojų 2001 metais iki 60 2011 metais. Tik pastaraisiais metais (2010–2011 m.) medicinos darbuotojų skaičius išlieka pastovus Kelmės rajono savivaldybėje, ypač mažai per šį laikotarpį keitėsi odontologų skaičius, svyruodamas nuo 9 iki 14, o šeimos gydytojų padaugėjo.

Didžiausias skirtumas tarp Kelmės rajono savivaldybės ir Lietuvos vidurkių yra

pastebimas palyginus gydytojų skaičių, tenkantį 10000 gyventojų. Nuo 2001 m. Lietuvoje gydytojų skaičius, tenkantis 10000 gyv., yra daugiau nei du kartus didesnis nei Kelmės rajono savivaldybėje, nors gydytojų krūvis Kelmėje didėja kasmet. Apsilankymų skaičius pas gydytojus lyginant 2001–2011 m. laikotarpį Kelmės rajone išaugo beveik penktadaliu (18 proc.). 2011 metais 100 gyventojų teko 570 apsilankymų pas gydytojus, t.y. 1 – gyventojui 5–6 apsilankymai. Šeimos gydytojų skaičius, tenkantis 10000 gyventojų, 2001–2011 m. yra artimas Lietuvoje registruojamam vidurkiui – 5,8 ir jiems 2011 m. Kelmės rajono savivaldybėje 100 gyventojų teko 263 apsilankymai. Kelmės rajono savivaldybę aptarnauja vos keliolika odontologų. Pagal šį rodiklį Kelmės rajono savivaldybė yra viena prasčiausių savivaldybių Lietuvoje. Jeigu Lietuvoje vidutiniškai 10000 gyventojų tenka 8 odontologai, tai Kelmės rajono gyventojams – vos 3, tai 2,5 karto mažiau nei bendras vidurkis Lietuvoje. Nenuostabu, kad apsilankymų pas odontologus 1-am Kelmės rajono gyventojui tenka beveik dvigubai mažiau nei bendrai Lietuvoje – vos 0,55 apsilankymo 1-am rajono gyventojui. Jeigu bendrai Lietuvoje 10000 gyv. teko 96,7 specialisto su medicinos išsilavinimu (ne gydytojų), tai Kelmės rajono savivaldybėje šis skaičius buvo mažesnis ir siekė 73 specialistus. Panašios tendencijos pastebimos ir apžvelgiant slaugytojų (įsk. akušerius) skaičių. Lietuvoje 2011 m. slaugytojų (įsk. akušerius) skaičius, tenkantis 10000 gyv., buvo 74,5, tai Kelmės rajono savivaldybei teko 55,4 slaugytojo(-os), iš viso 2011 metais Kelmės rajone slaugytojų skaičius siekė 193 asmenis (žr. priedą Nr. 4).

2. KELMĖS RAJONO SAVIVALDYBEI BŪDINGA DALIS

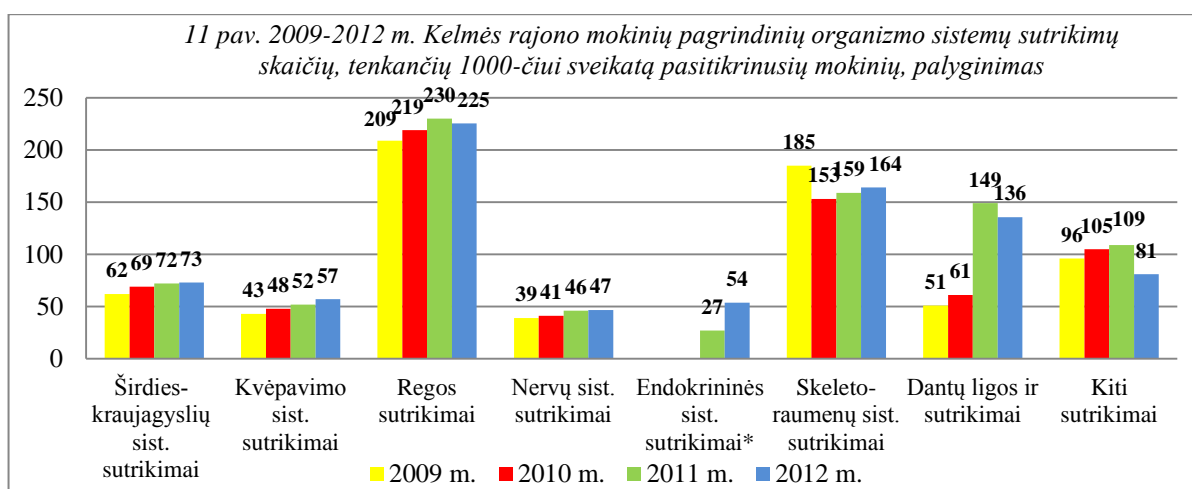
Kelmės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūros programų ir sveikatinimo veiklos vykdymas atliekamas siekiant gauti išsamią informaciją apie gyventojų sveikatos būklę, gyvenimą ir ją lemiančius fizinės aplinkos rizikos veiksnius, nustatyti visuomenės sveikatos ir fizinės aplinkos problemas, taip pat remiantis objektyvia informacija planuoti ir įgyvendinti Kelmės rajono gyventojų informavimą per vietines žiniasklaidos priemones ir internetą (vsb.kelme.lt). Šioje dalyje analizuojamos ir aprašomos savivaldybės vykdytos visuomeninės sveikatos programos, nagrinėjami fizinės aplinkos veiksniai bei pateikti profilaktiniai mokinių sveikatos patikrinimų rezultatai.

2.1. Kelmės rajono mokinių sveikatos patikrinimų rezultatai

2012 m. Kelmės rajono bendrojo lavinimo mokyklose iš visų 4152 mokinių sveikatą patikrino 4140, tai sudarė 99,7 proc. (2011 m. sveikatą patikrino 99,6 proc. mokinių), iš kurių 94,6 proc. priklausė pagrindinei fizinio pajėgumo grupei (2011 metais – 94 proc.) ir tik 40,7 proc. neturėjo sutrikimų ir buvo visiškai sveiki (2011 metais – 40,5 proc.).

2012 m. Kelmės rajono mokinių sutrikimų skaičius augo. Jei 2011 metais 1000 rajono mokinių teko 816 sutrikimų atvejų, tai 2012 metais – 837 atvejai.

Kelmės rajono mokinių pagrindinių organizmo sistemų sutrikimai 2012 m. išliko nepakitę (žr. 11 pav.). Dominuoja regos sutrikimai (1000 mokinių teko 225,4 sutrikimo), jų turi daugiau nei kas penktas mokinys. Iš viso užregistruoti 933 regos sutrikimų atvejai, iš jų trumparegystės atvejų buvo 436 (47 proc.). Antroji vieta organizmo sutrikimų struktūroje teko skeleto-raumenų sistemos sutrikimams (1000 mokinių teko 164,3 atvejo), kurių daugiau nei du trečdalius sudaro netaisyklingos laikysenos problemos (69 proc.), ir dantų ligoms bei sutrikimams (1000 mokinių teko 135,7 atvejo), šių sutrikimų užregistruota atitinkamai 680 ir 562 atvejai. Šie trys pagrindiniai sutrikimai sudarė daugiau nei pusę (apie 53 proc.) visų pasitaikančių sutrikimų.

Visuomenės sveikatos biuro sveikatos priežiūros specialistų duomenimis (duomenys buvo renkami iš mokinių į mokyklą pristatytų šeimos gydytojo užpildytų pažymų), ligų, dėl kurių mokiniai nelankė mokyklos 2011–2012 metais, iš viso užregistruota 3382 atvejai. Dauguma ligų buvo kvėpavimo sistemos ligos. Jos sudarė 61 proc. visų mokyklos nelankymo priežasčių (2066 atvejai, kurių dauguma (53 proc.) buvo ūminės viršutinių kvėpavimo takų infekcijos), dantų problemos, jų taisymas sudarė 9 proc. (arba 297 atvejus), traumos ir apsinuodijimai – 7 proc. (233 atvejai), kurių 91 proc. buvo buitinės traumos, virškinimo sistemos ligos ir kaip kiti užregistruoti sutrikimai – po 5 proc. (atitinkamai 161 ir 186 atvejai), o nervų sistemos ligoms teko 3 proc. mokinių mokyklos nelankymo priežasčių (iš viso 91 atvejis). Šie sutrikimai ir ligos sudarė 90 proc. priežasčių, kurios buvo nurodytos šeimos gydytojų užpildytose pažymose.

2.2. Fizinės aplinkos veiksniai

Žmonių sveikata priklauso ir nuo fizinės aplinkos veiksnių, todėl Visuomenės sveikatos biuras 2012 metais Kelmės rajono savivaldybėje vykdė maudyklų vandens kokybės stebėseną ir aplinkos triukšmo prevencijos programas.

2.2.1. Maudyklų vandens kokybė

Kelmės rajono maudyklų vandens kokybės stebėseną vykdė 2012 m. gegužės – rugsėjo mėn. Vadovaujantis Kelmės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2011 m. lapkričio 23 d. Nr. A-1043 įsakymu „Dėl Kelmės rajono savivaldybės teritorijoje esančių paplūdimių sąrašo“ iš Kelmės rajono savivaldybės teritorijoje esančių paplūdimių sąrašo išbrauktas Pašiaušės tvenkinys (Tytuvėnų apylinkių seniūnijoje), tad Kelmės rajono savivaldybėje 2012 metais buvo patvirtinti 8 paplūdimiai, kuriuose vykdoma vandens stebėseną: 3 tvenkiniai, 4 ežerai ir 1 upės užtvanka (žr. priedą Nr. 5).

Vandens tarša buvo nustatyta Kelmės Kražantės upės užtvankoje, Karklėnų ir Giliaus ežeruose bei Šaukėnų tvenkinyje (2012 metų liepos 9 d.), o Bridvaišio ežere, liepos 23 dieną atlikus maudyklų vandens kokybės mikrobiologinių parametrų tyrimus, žarninių lazdelių skaičius (ksv/100 ml) vandenyje 1,2 karto viršijo leistiną higienos normos ribą.

Karklėnų ežere 2012 m. liepos 9 d. vandens užterštumas žarninėmis lazdelėmis viršijo daugiau nei 10 kartų, Šaukėnų tvenkinyje – beveik 5 kartus, Giliaus ežere – 3 kartus, Kelmės Kražantės užtvankoje – apie 1,5 karto. Be to, Karklėnų ežere taip pat buvo viršytos žarnininių enterokokų leistinos ribos beveik 2 kartus, Šaukėnų tvenkinyje – daugiau nei 1,5 karto, o Giliaus ežere ne tik viršyta, bet ir maudyklos teritorijoje buvo pastebėta nuolaužų, plastiko likučių bei šiukšlių.

Visų kitų Kelmės rajono savivaldybės maudyklų vandens kokybės tyrimo rezultatai (Gauštvainio ežero, Vėjinės ir Girnikų kaimo tvenkinių vanduo) viso maudymosi sezono metu atitiko Lietuvos higienos normos HN 92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ nustatytus reikalavimus. Viso maudymosi sezono metu apie gautus tyrimų rezultatus buvo informuojami visi Kelmės rajono savivaldybės gyventojai per vietinę žiniasklaidą. Iš viso buvo parengti ir vietinėje spaudoje išplatinti 8 straipsniai apie rajono maudyklų situaciją. Apie stebimų maudyklų vandens kokybę maudymosi sezonu gyventojai galėjo sužinoti Visuomenės sveikatos biuro interneto puslapyje [http://vsb.kelme.lt/skiltyje „Informacija“](http://vsb.kelme.lt/skiltyje„Informacija“). Reguliariai ataskaitos buvo siunčiamos Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centrui.

2.2.2. Aplinkos triukšmas

Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšomis Visuomenės sveikatos biuras, norėdamas įvertinti aplinkos triukšmo poveikį visuomenės sveikatai Kelmės rajono savivaldybėje, antrus metus iš eilės rugsėjo mėnesį užsakė aplinkos triukšmo tyrimus. Aplinkos triukšmo matavimai Kelmės rajono savivaldybėje atlikti 2012 m. rugsėjo 10 dieną aplinkos triukšmo stebėsenos vietose (2011 metais matavimai atlikti rugsėjo 20 dieną). Iš viso buvo stebimi 7 aplinkos triukšmo stebėsenos objektai (žr. priedą Nr. 6).

Išanalizavus 2012 m. aplinkos triukšmo matavimų duomenis galima teigti, kad ekvivalentinis triukšmo lygis visose 7 matavimo vietose dienos (65 dBA), vakaro (65 dBA), nakties (60 dBA) metu

neviršijo ribinio dydžio, tačiau maksimalus triukšmo lygis dienos ir vakaro metu viršijo higienos normos ribas. Didžiausia vertė, viršijanti ribinį dydį (70 dBA), buvo Kelmės laidojimo namų (71,5 dBA) ir Kelmės „Aukuro“ vidurinės mokyklos (70,4 dBA) teritorijose dienos metu, o vakaro triukšmo lygio ribinė vertė (65 dBA) buvo viršyta vėl Kelmės laidojimo namų teritorijos aplinkoje ir siekė 70,1 dBA, taip pat Kelmės bažnyčios teritorijos aplinkoje (66,3 dBA).

Lyginant 2011 ir 2012 m. aplinkos triukšmo duomenis galima matyti, jog bendras triukšmo lygis Kelmės rajono savivaldybėje 7 stebėjimo objektuose sumažėjo, tačiau kai kurios teritorijos išliko probleminės, nes dvejus metus iš eilės susiduriama su maksimalaus garso ribų viršijimu dienos ir vakaro metu (žr. priedą Nr. 7). Viena jų yra Kelmės laidojimo namų teritorija. Dienos metu taip pat triukšminga išliko ir Kelmės „Aukuro“ vidurinės mokyklos teritorija, kurioje taip pat viršijamas maksimalaus triukšmo lygis. Kelmės bažnyčios teritorijoje pastebimas triukšmo lygio augimas, tačiau tik vakaro metu viršijamas maksimalus triukšmo lygis, o nakties metu neviršijamas. Vis dėlto bažnyčios teritorija išlieka triukšmingiausia vieta Kelmėje po 22 valandos. Palyginus 2011 ir 2012 m. duomenis Tytuvėnų ligoninės teritorijoje ir Kelmės lopšelio-darželio teritorijoje, pastebimas triukšmo mažėjimas. Jei 2011 metais tiek Tytuvėnų ligoninės teritorijoje, tiek Kelmės lopšelio-darželio teritorijoje užfiksuotas triukšmo lygis vakaro metu viršijo maksimalią leidžiamą ribą, tai 2012 m. maksimali triukšmo vertė tose zonose sumažėjo ir ribų jau neviršijo. Kelmės ligoninės teritorijoje triukšmas taip pat mažėjo, ypač dienos ir vakaro metu, o Kelmės gyvenamosios zonos teritorija (netoli pieninės), Žemaitės g. 45, išliko tyliausia bei ramiausia zona iš visų 7 aplinkos triukšmo stebėsenos objektų.

2.3. Valstybinių prevencinių programų vykdymas

Šiuo metu Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamos ir vykdomos šešios prevencinės profilaktinės programos Kelmės rajono savivaldybėje. Keturios jų yra skirtos onkologinių susirgimų prevencijai bei profilaktikai ir po vieną širdies ir kraujagyslių ligų bei vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoms (žr. 1 lentelę):

1. Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programa.

Daugiausia apie galimybę dalyvauti programoje informuotų moterų užregistruota 2011 metais – 14,41 proc. Nuo 2010 m. išaugo 5,5 proc. (2010 m. – 8,87 proc.). 2012 m. I pusmečio rezultatai išlieka panašūs, palyginti su 2011 metais. Palyginus su Šiaulių regionu, 2010 m. užregistruotas paslaugos vykdymo rodiklis buvo mažesnis nei apskrities rodiklio vidurkis, o 2011 metais – jau didesnis. 2012 metų I pusmečio rezultatai buvo artimi vidutiniam apskrities rodiklio vidurkiui (7,8 proc.).

1 lentelė. 2010 m.-2012 I pusm. Kelmės r. sav. ir Šiaulių apskrities programų vykdymo rezultatai

Programos pavadinimas	Kelmės r. sav.						Šiaulių apskritis					
	2010 m.		2011 m.		2012 m. I pusm.		2010 m.		2011 m.		2012 m. I pusm.	
	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.	Atvejų sk.	proc.
Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programa	714	8,87	1.081	14,41	580	7,82	8.921	9,98	10.473	12,85	6.349	7,87
Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	830	18,47	1.327	29,20	469	10,22	9.162	22,20	13.050	31,21	5.360	12,73
Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programa	392	9,06	575	13,34	349	8,10	7.097	16,10	8.031	18,18	4.950	11,18
Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa	896	11,82	1.439	19,20	1.162	15,51	21.448	28,1	24.362	32,25	15.431	20,42
Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa	608	17,05	572	18,25	187	6,11	5.542	16,68	5.930	20,11	2.712	12,40
Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	-	-	-	-	1.911	19,51	-	-	-	-	20.003	21,10

Šaltinis: Šiaulių teritorinės ligonių kasos duomenys

2. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa.

Per pastaruosius programos vykdymo metus, vangiausiai informacinė paslauga buvo įvykdyta 2010 m. (9,06 proc.), kai apskrityje rodiklis siekė 16,1 proc. Nors 2011 m. buvo daugiausia informuota moterų apie atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio programą ir išsiųsta jos atlikti 13,34 proc., vis dėlto apskrities vidurkis buvo didesnis (18,18 proc.). Mažesnis procentas pastebimas ir 2012 metų I pusmetyje.

3. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa.

Remiantis Šiaulių teritorinės ligonių kasos duomenimis, 2010 m. daugiau nei kas penktas Šiaulių regiono vyras iš per ataskaitinį laikotarpį programoje galinčių dalyvauti asmenų buvo informuotas apie priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinę programą. 2011 m. šis procentas išaugo iki 31,21, tačiau Kelmės rajono savivaldybėje užregistruotas skaičius buvo mažesnis tiek 2010 metais (18,47 proc.), tiek 2011 metais (29,2 proc.).

4. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa.

2012 m. I pusmečio informuotų apie storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinę programą asmenų buvo 1911, tai penktadalis nuo visų vyrų, patenkančių į rizikos sritį. Šiaulių regione procentinė dalis buvo vėlgi didesnė ir siekė 21,1 proc.

5. Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa.

2010 m. Kelmės r. sav. buvo užregistruota 11,82 proc. asmenų, dalyvavusių (informuotų) širdies ir kraujagyslių sistemos prevencinėje programoje, kai tuo tarpu tais pačiais metais Šiaulių regione užregistruota 28,1 proc. Rezultatai pagerėjo 2011 metais, kada informatyvumas Kelmės rajono savivaldybėje pasiekė 19,2 proc., o Šiaulių regione išaugo iki trečdaliao (32,25 proc.). 2012 metų I

pusmečio rezultatai žada dar didesnę informatyvumą ir siuntimą atlikti patikrą tiek Kelmės rajono savivaldybėje, tiek Šiaulių regione.

6. Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa;

Jei 2010 metais vaikų Kelmės sav., kurie dalyvavo krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, procentas buvo didesnis nei Šiaulių regiono vidurkis, tai 2011 metais poslinkis buvo minimalus (nuo 17,05 iki 18,25 proc.), o Šiaulių regiono vidurkis išaugo iki penktadalio (20,11 proc.). 2012 m. I pusmečio programos vykdymo rezultatų duomenys nesiekė ne tik vidutinio procento apskrityje tuo pačiu laikotarpiu, bet buvo dvigubai mažesnis (6,11 proc.).

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Kelmės rajono savivaldybės gyventojų skaičius mažėja. Pirmiausia, dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir padidėjusios gyventojų tarptautinės ir vidinės migracijos, kurią iš dalies lemia nedarbas.

Mirtingumas Kelmės rajono savivaldybėje didesnis nei Lietuvoje. Pagrindinės Kelmės rajono savivaldybės gyventojų mirties priežastys nepakito: kraujotakos sistemos ligos (joms tenka apie 60 proc. visų mirčių atvejų), piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys (ypač savižudybės) 2011 metais sudarė 86,5 proc. visų mirties priežasčių.

2011 m. daugiausia užregistruota Kelmės rajono savivaldybės gyventojų sergančių kvėpavimo sistemos (ypač vaikams iki 17 metų), kraujotakos sistemos (ypač vyresniems nei 65 metų asmenimis) ir jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų sistemos ligomis, nors gyventojų sergamumas išliko mažesnis nei bendrai registruojamas Lietuvoje.

2012 metais Kelmės rajono mokiniams tenkančių sutrikimų skaičiai didėjo, o pagrindinių organizmo sistemų sutrikimų struktūra išliko nepakitusi: regos sutrikimai (daugumą sudarė trumparegystė), skeleto-raumenų sistemos sutrikimai (du trečdaliai – netaisyklinga laikysena) ir dantų ligos bei sutrikimai. Šie trys pagrindiniai sutrikimai sudarė daugiau nei pusę visų pasitaikančių sutrikimų. Pagrindinė liga, dėl kurios mokiniai nelankė mokyklos 2011–2012 m., buvo kvėpavimo sistemos ligos (ypač ūminės viršutinių kvėpavimo takų infekcijos).

Kelmės rajono savivaldybėje gydytojų, odontologų ir kito medicininio personalo bei specialistų skaičius mažėja, ypač trūksta naujų ir jaunų gydytojų bei specialistų. Kelmės rajono gyventojai daugiau lankosi poliklinikose ir ambulatorijose, todėl didėja specialistų darbo krūvis, greitosios medicinos apimtys ir suteikiamų paslaugų skaičiai.

Kelmės rajono maudyklų vandens kokybė 2012 m. maudymosi sezono metu buvo prastesnė nei 2011 m. Vandens tarša buvo nustatyta Kelmės Kražantės upės užtvankoje, Karklėnų, Bridvaišio ir Giliaus ežeruose bei Šaukėnų tvenkinyje, o 2011 metais – tik Gauštvinio ežere.

2012 metais aplinkos triukšmo lygis stebėsenos objektuose mažėja. Ekvivalentinio triukšmo lygio ribų dienos, vakaro ir nakties metu neviršijo Lietuvos higienos normoje HN33:2011 nustatytų ribų, tačiau maksimalios triukšmo lygio vertės viršytos dienos (Kelmės laidojimų namų ir Kelmės „Aukuro“ vidurinės mokyklos teritorijose) ir vakaro metu (Kelmės laidojimų namų ir Kelmės bažnyčios teritorijose).

Kelmės rajono savivaldybėje Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamos ir vykdomos šešios prevencinės profilaktinės programos. Keturios jų yra skirtos onkologinių susirgimų prevencijai bei profilaktikai ir po vieną širdies ir kraujagyslių ligų bei vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoms. Šiomis programomis pasinaudoja vis daugiau gyventojų, tačiau vis dar nesiekiamas Šiaulių regiono vidurkis.

Rekomendacijos:

Rajonui „senstant“ būtina užtikrinti, kad sveikatos priežiūros įstaigų teikiamos paslaugos būtų prieinamos visiems rajono gyventojams ir jos būtų kokybiškos. Kurti sveikatai palankią aplinką būtina ne tik vykdyti visiems prieinamą sveikatos priežiūrą, atkreipiant į kraujotakos sistemų ligų rizikos veiksnių šalinimą, tačiau ir skirti daugiau dėmesio ir pagalbos nepalankioje padėtyje esančioms gyventojų grupėms.

Vaikų ir mokinių visuomenės sveikatos priežiūrą vykdyti kryptingai, ypatingą dėmesį skiriant regos sutrikimų profilaktikai, skeleto-raumenų sistemos ir dantų ligų rizikos veiksnių nustatymui ir prevencijai. Svarbu mažinti gyvenamosios rizikos veiksnius, kurie sąlygoja minėtų ligų ir sutrikimų atsiradimą, daug dėmesio skirti vaikų darbo ir poilsio režimui, darbo vietai bei akių ligų profilaktikai.

Tikslinga kiekvienais metais tęsti maudyklų vandens ir tyliųjų zonų stebėseną, nes šie aplinkos veiksniai turi neigiamą poveikį visuomenės sveikatai.

Vykdyti aktyvią sveikatos saugojimo politiką. Nuolatos šviesti gyventojus, ugdyti sveikos gyvenamosios nuostatas ir gebėjimus. Teikti gyventojams informaciją ir įtraukti bendruomenę į sveikatos stiprinimą bei skatinti aktyvų dalyvavimą prevencinėse programose.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

Pagrindiniai Kelmės rajono savivaldybės demografiniai rodikliai 2011 metais

Gyventojai (tūkst.)	32566
Miesto gyventojai (tūkst.) %	12335 (38%)
Kaimo gyventojai (tūkst.) %	20231 (62%)
Vyrai (tūkst.)%	15377 (47%)
Moterys (tūkst.) %	17189 (53%)
Gimusiųjų skaičius	337
Gimstamumas 1000 gyv.	10,5
Mirusiųjų skaičius	496
Mirtingumas 1000 gyv.	15,4
Natūralus prieaugis 1000 gyv.	-4,9
Neto migracija	-612
Mirė vaikų iki 1 m.	2
Kūdikų mirtingumas 1000 gyvų gimusiųjų	5,9

Priedas Nr. 2.

Kelmės rajono savivaldybės pagrindinės gyventojų mirties priežastys

Priežastys	TLK-10-AM	Skaičius
Infekcinės ligos	A00-B99	5
Piktybiniai navikai	C00-C96	81
Kraujotakos sistemos ligos	I00-I99	300
Kvėpavimo sistemos ligos	J00-J99	18
Virškinimo sistemos ligos	K00-K93	23
Išorinės mirties priežastys, iš jų:	V00-Y98	48
tyčiniai susižalojimai (savižudybės)	X60-X84	22
Iš viso		496

Priedas Nr. 3.

2011 metų sergamumo struktūra Kelmės rajone

Diagnozės pavadinimas	Kodas pagal TLK-10	Sergantys asmenys (arba ligotumas)				
		Abs. sk.	1000 gyv.			
			Iš viso	0-17 m.	18-64 m.	65+ m.
Infekcinės ir parazitinės ligos	A00-B99	696	19,8	42,1	15,2	12,1
Kraujo ir kraujodaros organų ligos	D50-D89	345	9,8	14,4	6,5	15,4
Endokrininės sistemos ligos	E00-E90	2064	58,6	27,7	59,0	87,8
Psichikos ir elgesio sutrikimai	F00-F99	2405	68,3	53,3	61,6	103,9
Nervų sistemos ligos	G00-G99	1755	49,9	18,1	45,1	95,5
Akių ligos	H00-H59	2222	63,1	105,1	38,3	98,7
Ausų ligos	H60-H95	710	20,2	32,5	16,3	20,0
Kraujotakos sistemos ligos	I00-I99	5423	154,1	9,6	103,9	449,7
Kvėpavimo sistemos ligos	J00-J99	6275	178,3	447,7	116,4	105,9
Virškinimo sistemos ligos (be dantų ligų)	K09-K93	2228	63,3	106,7	46,6	72,4
Odos ir poodžio ligos	L00-L99	1210	34,4	64,3	26,5	29,5
Jungiamojo audinio ir skeleto raumenų sistemos ligos	M00-M99	3138	89,2	51,9	87,6	130,2
Urogenitalinės sistemos ligos	N00-N99	2335	66,3	16,8	72,8	94,8
Perinatalinio periodo ligos	P00-P96	87	2,5	6,0	2,1	
Įgimtos formavimosi ydos	Q00-Q99	310	8,8	33,8	3,4	1,1
Traumos ir kiti išorinių priežasčių padariniai	S00-T98	2421	68,8	79,6	67,8	61,2

Priedas Nr. 4.

2011 m. sveikatos priežiūros išteklių palyginimas Kelmės r. sav. ir Lietuvoje (10000 gyv.)

Sveikatos priežiūros ištekliai	Kelmės r. sav.	Lietuvoje
Gydytojų skaičius	17,2	41,7
Šeimos gydytojų skaičius	5,5	5,8
Odontologų skaičius	3,2	8
Specialistų su aukštesniu ir aukštesniu medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) skaičius	73	96,7
Slaugytojų skaičius	55,4	74,5
Bendras lovų skaičius stacionaruose	70,36	84,94

Priedas Nr. 5.

Papildinio (maudyklų) vandens telkinio pavadinimai ir seniūnijos

Eil. Nr.	Vandens telkinio pavadinimas	Seniūnija
1.	Kražantės upės užtvanka	Kelmės
2.	Šaukėnų tvenkinys	Šaukėnų
3.	Girnikų k. tvenkinys	Užvenčio
4.	Karklėnų ežeras	Kražių
5.	Vėjinės tvenkinys	
6.	Giliaus ežeras	Tytuvėnų
7.	Bridvaišio ežeras	
8.	Gauštvinio ežeras	Tytuvėnų apylinkių

Priedas Nr. 6.

Aplinkos triukšmo stebėsenos objektai Kelmės rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Triukšmo stebėsenos objektas	Adresas
1	Kelmės „Aukuro“ vidurinės mokyklos teritorija	J. Janonio g. 9
2	Kelmės laidojimo namų teritorija	S. Šilingo g. 6
3	Kelmės bažnyčios teritorija	S. Dariaus ir S. Girėno g. 20
4	Kelmės lopšelio-darželio teritorija	Birutės g. 9
5	Kelmės ligoninės teritorija	Nepriklausomybės g. 2
6	Kelmės gyvenamosios zonos teritorija	Žemaitės g. 45
7	Tytuvėnų ligoninės teritorija	J. Basanavičiaus g. 6

Priedas Nr. 7.

2011–2012 metų triukšmo matavimų rezultatų Kelmės r. sav. teritorijoje palyginimas

Eil. Nr.	Matavimo vieta, triukšmo šaltinių charakteristikos	Paros laikas	Ekivalentinis nuolatinis A svertinis garso slėgio lygis, LAeq,Te, (dB)		Didžiausias F laikinis svertinis ir A dažninis svertinis garso slėgio lygis, LAFmax, (dB, maksimalus garso lygis)	
			2011 m.	2012 m.	2011 m.	2012 m.
1	Kelmės „Aukuro“ vidurinės mokyklos teritorija, <i>J. Janonio g. 9, Kelmė</i>	dienos (6-18 val.)	55,3	56,3	73,1	70,4
		vakaro (18-22 val.)	46,8	45,1	60,7	53,6
		nakties (22-6 val.)	36,7	37,2	45,6	46,3
2	Kelmės laidojimo namų teritorija, <i>S. Šilingo g. 6, Kelmė</i>	dienos (6-18 val.)	62,1	58,6	74,1	71,5
		vakaro (18-22 val.)	60,0	59,8	73,4	70,1
		nakties (22-6 val.)	42,0	43,2	48,3	49,6
3	Kelmės bažnyčios teritorija, <i>S. Dariaus ir S. Girėno g. 20, Kelmė</i>	dienos (6-18 val.)	55,2	59,1	62,7	66,7
		vakaro (18-22 val.)	59,0	58,5	67,4	66,3
		nakties (22-6 val.)	48,2	45,7	57,6	57,0
4	Kelmės lopšelio-darželio teritorija, <i>Birutės g. 9, Kelmė</i>	dienos (6-18 val.)	56,6	51,7	63,0	58,0
		vakaro (18-22 val.)	57,4	52,8	76,1	61,4
		nakties (22-6 val.)	41,1	42,0	50,2	50,3
5	Kelmės ligoninės teritorija, <i>Nepriklausomybės g. 2, Kelmė</i>	dienos (6-18 val.)	53,2	50,9	59,7	58,4
		vakaro (18-22 val.)	50,9	49,3	61,0	53,6
		nakties (22-6 val.)	39,5	38,6	45,0	46,1
6	Kelmės gyvenamosios zonos teritorija, <i>Žemaitės g. 45, Kelmė</i>	dienos (6-18 val.)	49,1	43,8	61,1	53,4
		vakaro (18-22 val.)	45,7	41,7	49,0	49,5
		nakties (22-6 val.)	41,6	40,2	55,8	47,1
7	Tytuvėnų ligoninės teritorija, <i>J. Basanavičiaus g. 6, Tytuvėnai</i>	dienos (6-18 val.)	54,3	52,8	63,0	61,3
		vakaro (18-22 val.)	54,8	53,1	69,6	58,7
		nakties (22-6 val.)	39,1	40,6	45,1	47,3